

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Idem ostenditur ratione à posteriori. c. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

verbis; sed cum illa per se in quarto modo comparatur sicut principium secundum esse intelligibile, quod habeant in memoria, & intellectu Patris in actu primo; sicque necesse sit, in quodam priori rationis conceptu à nobis creaturas possibiles intellectu Patris secundum esse intelligibile, antequam sit verbum productum: an potius possumus intelligere integrum, & perfectum in se verbum à Patre productum, nondum intellectis creaturis possibilibus, quasi accidentarie cum natura, & proprietate characteristica verbi comparantur.

Nuncigitur ostendo, creaturas possibiles non præcedere nostro modo intelligendi secundum esse intelligibile, ut quid per se necessarium, productionem verbi: nam si hoc modo necessario præcederent: eo esset, quod essentia diuina secundum suam rationem haberet realem ordinem, & connectionem cum illis, essetque in ea intrinseca quædam perfectio, repræsentare creaturas, repræsentare, inquam, secundum formalem rationem relatiuam, quam nomine repræsentationis significamus. Sed hæc nulla est in Deo perfectio, præter illam, quam in se habet Deus, quatenus ad se est absolute, ergo repræsentatio illa creaturarum non potest ad productionem verbi per se pertinere, sed sola essentia diuina, quatenus ad se absolute est. Porro autem repræsentationem illam non esse aliquam peculiarem perfectionem præter essentiam absolute consideratam sine repræsentatione, patet, quia nulla est in Deo relatio realis, hoc est intrinseca, & ex natura rei ad creaturas, quomodocumque eam velis appellare, ut disput. 104. c. 9, probatum est: quare essentia diuina ad se absolute sine repræsentatione creaturarum infinita, & perfecta intelligitur.

Sed rogabis, qui fieri potest, ut creatura in Deo repræsentari dicatur, absque eo quod essentia peculiarem ad hoc habeat perfectionem, & relationem? Respondeo id fieri non aliter, quam dicimus, futura de facto repræsentari, quæ nulla mutatione in Deo facta, prout in seipso est, non repræsentarentur, si futura non essent: & sciri dicuntur scientia visionis, ut futura, quæ alias tantum ut possibilia scientia visionis simplicis intelligentie cognoscerentur. Hoc autem fit, quia essentia diuina in se, & ad se absolute considerata talis perfectionis est, ut etiam si nihil esset futurum, vel possibile extra illam, eadem esset omnino: posito autem aut possibili, aut futuro, sine vlla mutatione aut perfectione relatiua, quæ adueniat, per solam relationem rationis comparatur ut repræsentans, & intelligens. Et certe qui fatentur, sola relatione rationis essentiam referri ad creaturas, hoc modo philosophari debent: atqui relationem illam solum esse rationis, sententia est omnium Scholasticorum, quos ibi retulimus, nec vllus ausus fuit ad huc oppositum opinari: id quod optima ratione eo loco probauimus. Nec enim summum ens, & summe necessarium, scilicet Deus, connexionem potest habere cum alijs extrinsecis, aut aliquo indigere, ut sit: siquidem eo ablato per impossibile, sequitur per locum intrinsecum, nihil extra ipsum esse possibile, contra vero quocumque alio supposito impossibili, per locum intrinsecum non sequeretur, ipsum non esse possibile, ut patet: est igitur Deus in se absolutus ab omni alio. Quo fit, ut essentiam diuinam dica-

mus esse primum obiectum, per se quidem necessarium ad productionem verbi; creaturas vero secundarium, & minime requisitum per se, sed necessario comitans ipsam productionem, licet non æquali necessitate, cum ea, qua verbum substantialiter producitur, & sicut essentia est primum obiectum requisitum ad productionem verbi, sic etiam attributa, quæ ipsam essentiam ita perficiunt, ut per se etiam & æquali necessitate productionem verbi respiciant. At dicunt aliqui, æquali necessitate verbum diuinum, atque creaturas possibiles esse; nam possibilem esse rem, nihil aliud est, quam non implicare contradictionem, quod in negatione consistit: vna autem negatio contradictionis non est maior, quam alia. Hæc tamen obiectio primum facile confutari potest ex ijs, quæ diximus supra disput. 104. capit. 6, quia in ipsis rerum essentijs est magis, & minus ex doctrina Aristotelis, & inter veritates est vna maior, quam alia: maior autem est posse produci verbum, quam creaturas possibiles esse: sicut maius falsum est, non posse produci verbum, quam creaturas non esse possibiles. Deinde rem non implicare contradictionem, & si negatione explicetur, negatio tamen non est, quia est obiectum diuinæ omnipotentia, quæ obiectum posituum respicit, ut diximus supra disput. 104. capit. 5. Postremo inter negationes potest eo esse vna maior, alia, quo maius est posituum contrarium, quo prius, ut 1. 2. q. 72. ar. 2. dicimus: & ita maior esset negatio implicationis contradictionis in eo, quod diuinum verbum possit produci, quam in eo, quod creaturae sint possibiles: sicut maior est falsitas, & contradictio in opposito nempe in eo, quod est verbum non produci.

Quod si aliquis nimium urgeat, & contendat probare, attributa esse secundarium obiectum, & essentiam primum, saltem nostro modo intelligendi: & hoc satis esse ut verbum non procedat ex illis, tanquam ex obiectis per se requisitis, sicut neque ex creaturis: respondemus esse diuersam omnino rationem. Nam creaturae ita comparantur productioni verbi tanquam obiectum secundarium, ut sint minus necessaria, nec vlllo modo requisita, ut Deus sit Deus, & in se summe perfectus, ut probatum est: & ita omnino accidentarie se habent ad productionem eius, quod essentialiter Deus est: at attributa, licet ratione nostra distinguantur ab essentia, vel etiam si ex natura rei distinguantur, ita necessario conueniunt Deo sicut essentia, & ita per se pertinent ad productionem verbi in seipso realiter perfecti.

CAPVT V.

Idem ostenditur ratione à posteriori.

Eandem opinionem deducendo ad absurdum monstrare, simulque eam magis explicare possumus. Prior ratio sit, si verbum secundum substantiam suam, & characteristicam proprietatem intrinsecam procederet formaliter cognitione creaturarum possibilem, & illæ essent obiecta per se requisita ad hanc verbi productionem: efficeretur, verbum esse non solum similitudinem, sed etiam imaginem creaturarum secundum esse possibile, quod nemo concedit; namque imago est similitudo procedens ab eo, quem repræsen-

179

Aliter sunt necessaria attributa ad verbi productionem quam creaturae.

18. Prior ratio.

representat, saltem modo intelligibili: ad hoc autem satis est, si ab aliquo procedat ut ab obiecto existente in actu primo in intellectu, ut superiori disputatione ca. 4. dicebamus, ubi idem inferebamus de Spiritu sancto, nimirum verbum fore imaginem illius, si per illius cognitionem formaliter procederet: quam rationem ibi fufius prosequuti sumus, & eodem modo in presenti vim habet. Respondent nonnulli, in Deo verbum non esse imaginem creaturarum, quia non procedit ab eis, etiam ut obiectis primariis existentibus in mente patris in actu primo; sed tanquam ab obiectis secundariis. Sed ego rogo, quid obstat, quominus secundarie sit etiam imago illarum, sicut earundem dicitur verbum secundarie, & primarie essentiae diuinæ: Asserere enim, rationem imaginis quomodocumque, etiam secundarie, non conuenire nisi respectu obiecti primarij; sicut gratis asseritur, sic etiam absque alia ratione rejicitur. Siquidem imago communiter sic definitur, Similitudo ab aliquo procedens (intellige, etiam ab obiecto) ad representandum: Anselmus quidem ut capite. 3. notauimus, refugit concedere, verbum diuinum esse similitudinem creaturarum, nedum imaginem: nos vero dicimus similitudinem quidem esse, quia ipsas representat; sed non imaginem, quia ab illis ut obiectis per se non procedit, sed omnino accident substantiæ, & characteri illius, & sola relatione rationis ad ipsas comparatur, talique in se naturæ & proprietatis est, ut sine illis eodem modo in se maneret. Nam nec ratio ideæ, nec quidquam relatiuum ad creaturas, plusquam relationem rationis in Deo denotat, eiusque absolutam essentiam in se minime ab alio extrinseco pendet. Quocirca possemus concedere, creaturas quidem secundum esse possibile esse in memoria patris, quod Scotus planè inficiatur; eas tamen esse secundarie, sicut in verbo productis, & minime per se pertinere ad illius substantiam, & caracteristicam productionem.

19.
Responsio
quondam.

Non admittitur.

Anselm.

Posterior
ratio.

20.

Caietan. responsio.

Posterior ratio. Et si per impossibile una, aut altera creatura, vel etiam omnes essent impossibiles; non sequeretur per locum intrinsecum, aut verbum diuinum non producendum, aut alterius proprietatis & naturæ futurum: ergo nullo modo per se pertinent creaturæ ad productionem verbi: nam si necessario pertinerent; sequeretur per locum intrinsecum, non futurum verbum eodem modo: ablatum enim eo, quod per se peccat ad productionem alicuius, ut tale sit, aut eius productio de medio tollitur, aut alterius omnino rationis res illa producit. Hoc argumentum coegit, aduersarios in varias diuidi opiniones. Caietanus in commentario huius articuli admonet nos esse cautos propter diuersas propositiones conditionales, quæ in hac materia veræ sunt. Est enim vera hæc. Etiam si creaturæ possibiles non essent: nihilominus esset processio verbi eodem modo in se: ex qua sequi videtur, priorem esse verbi productionem, quam creaturæ sint possibiles. Et contra est vera hæc propositio, Etiam si processio verbi non esset, nihilominus creaturæ essent possibiles. Ex qua videtur inferri, priorem esse possibilitatem creaturarum, quam ipsam verbi productionem: admonet igitur Caiet. cautos nos esse oportere, quod de facto est, negemus. Nam quamuis hæc conditionales veræ sint; dicendū tamē est, verbum nunc procedere per cognitionem creaturarum.

Possemus etiam in gratiam Caiet. addere, nihil enim non esse, si ex vno impossibili sequatur aliud; nam ex impossibili sequitur quodlibet.

Verum Caietan. admonitio, parum nos mouet. Nam si utraque illa conditionalis vera est, placeat indicat, omnino esse accidentariū, tum ad verbum producendū, creaturas esse possibiles: tum etiam ad producendas creaturas, verbum produci. Sicut enim ex eo, quod, manente Deo secundum veritatem, creaturæ possent produci, sequitur Trinitatem accidentariē se habere ad earum productionem, & creaturas posse solum produci a Deo, quatenus vnus, non quatenus trinus est: sic etiam ex eo, quod produceretur verbi, etiam si non essent possibiles creaturæ recte inferitur, possibiles creaturas non spectare per se ad productionem verbi. Nam si per se pertinerent creaturæ ad productionem verbi & Trinitatem ad productionem creaturarū optime colligeretur, ablati possibilibus creaturis, auferri verbum, & ablata Trinitate de medio etiam tolli creationem: ablatum enim eo, quod est per se, auferitur id, quod ex eo per se nascitur.

Porro non solum debemus attendere ad id, quod de facto accidit, ut vult Caietan. sed et ut inter ea quæ in productione, aut distinctione alicuius rei actu conueniunt, discernamus, quæ sint per se pertinentia, quæ vero accidentariæ & comitantes, seu consequentes: ad hoc autem vigilissimum est, ex suppositionibus impossibilibus argumentari, ut disputat. 147. faciemus in distinctione Spiritus sancti a Filio; inde enim facile apparet, quæ sit ratio formalis alicuius, quid etiā per se ad rem pertineat, quid vero comitanter se habeat. Neque vero ex suppositione impossibili, per locum intrinsecum sequitur quodlibet, ut ibidem c. 1. notauimus, sed optime inferitur, id quod est formale, ut per se in aliqua re aut distinguenda, aut producenda, ergo utraque illa conditionalis recte inducitur, neque creaturas possibiles per se spectare ad productionem verbi, nec ad Trinitatem productionem creaturarum, etiam si simul producerentur a tribus, & in ipsa productione verbi simul creaturæ intelligantur a patre, & ipso verbo patris dicantur. Alij conuicti eodem argumento latet. Creaturæ, hypothesi illa facta, quod impossibiles essent creaturæ, verbum diuinum non processurum in eadem natura, & proprietate, & hi sane confessionem suæ opinioni loquuntur: at hoc est manifeste absurdum. Primum quia non ex eo, quod lapsus esset impossibilis, Deus non esset Deus, aut Deo aliqua intrinseca deesset perfectio. Cuiusmodi sit primum ens, ita in se perfectus absolutus est, ut nulla re possibili indigeat: imò vero quæ primum intelligitur Deus, creaturæ intelliguntur possibiles, hoc est, non implicare contradictionem, ut disputat. 104. notauimus; non tamen cōtra, cum igitur Deus, eo ipso, quod Deus est in se summe perfectus, suapte natura generet, licet non indigeat creaturis possibilibus, tanquam obiectis per se necessariis, ad verbi productionem. Tum etiam licet aliqua creatura implicaret contradictionem ex ijs, quæ supponimus esse possibiles, Deus verè esset omnipotens, infinite potens & sapiens: nec enim dicitur simul cum alio possit hanc, & hanc creaturam simul cum alio sed quia in se ita perfectus est, ut quicquid non implicet contradictionem, ab eo fieri possit: nec eius omnipotentia minuitur, quia facere necesse

ad id, quod impossibile est. De scientia vero, & sapientia eodem modo dicendum est: ergo hinc scitem habemus, nullam esse creaturam speciatim cuius cognitione formaliter verbum procedat, & quæ per se ad verbi productionem sit necessaria.

Ad dicunt aliqui, ex ea suppositione, quod aliqua creatura esset impossibilis, ut quod lapis esset impossibilis, vtrunque sequi, nempe & Deum fore omnipotentem, & non fore, quia illa suppositio ex terminis implicat contradictionem: ac proinde ex ipsa sequitur vtraque pars contradictionis in presenti difficultate; nempe Deum fore omnipotentem, & non fore omnipotentem: filium producendum, & non producendum. Verum friuola est hæc argumentatio; nam in omni suppositione impossibili est contradictio in terminis ipsis, sicut est in ea, *Spiritus sanctus non procedit à filio*: nihilominus, ut ostendimus infra disputat. 147. capit. 1. ex suppositione impossibili, retenta ipsa suppositione, non sequitur qualibet pars contradictionis per locum intrinsecum: sed inde valit argumentari possumus. Ad hæc quis audeat dicere, ideo Deum esse Deum, & summe perfectum; quia homo, aut simia talis natura, & si gatur fieri possibiles sunt? aut verbum intra ipsum procedere in tali natura, & caracteristica proprietate, quia simia talis figura possibilis est? Quam enim connexionem cum simia, tanquam cum principio secundum esse intelligibile verbum habebit? Quod si hoc ridiculum, imo absurdum est; dicamus, personarum productiones intra Deum omnino absolutas esse à creaturis possibilibus, nec creaturas ordine originis esse illo modo priores. Consulto dixi, ordine originis: nam alio genere prioritatis intelligi possunt priores, eo scilicet, quo essentialia & quæ essentialia, consequuntur, intelliguntur priora personalibus quæ prioritas est veluti vniuersalis, qua dicitur prius id, a quo non valet subsistendi consequentia, iuxta mentem Aristotelis in prædic. c. de modis prioris; ut animal est prius homine: hoc vero genus prioritatis parum refert, ut dicamus creaturas per se requiri ad verbi productionem, ad hoc enim debent esse priores non tantum hoc genere prioritatis, sed etiam origine. Tum etiam hoc genere prioritatis prior est scientia visionis creaturarum futurarum, cum tamen ille secundum omnium sententiam nullo modo ad productionem per se pertineant. Quod si Deus, & verbum ipsius re ipsa absolutum est ab omni alio, nec relatione reali cum aliqua creatura connexum est, recte sequitur, ablato quocumque alio per impossibile, processionem verbi eodem modo futuram: quia absolutum eodem modo manet ablato quocumque alio, sicut antea. Porro autem nullum Scholasticorum posuisse in verbo diuino relationem, plusquam rationis ad creaturas, certum est, & sequitur ex ijs, quæ diximus disput. 104. capitul. 6.

His omnibus adde ob eandem omnino rationem Spiritum sanctum non procedere per amorem creaturarum sub esse possibili, etiam si dicamus, eas hoc modo esse obiectum diuini amoris. Hoc dixerim; quoniam scio inter Scholasticos Doctores controuersiam esse, vtrum amor feratur ad creaturas possibiles, an solum ad futuras, ut vidimus in disputatione 79. Quicunque vero as-

serunt, solum terminari ad futuras dubio procul docebunt, Spiritum sanctum non procedere per earum amorem formaliter: auctores autem huius sententiae capite primo retulimus: inter aliterentes vero amorem Dei etiam ferri ad creaturas possibiles, quos commemorauimus capite 2. controuersia esse potest eodem modo, quo de verbo; & eodem modo, atque eisdem omnino rationibus definienda est. Nos igitur, qui asserimus Deum in se ipso absolute perfectum esse absque villo ordine ad creaturas, consequenter docemus, non solum verbi productionem; sed etiam Spiritus sancti esse perfectam, antequam creaturæ possibiles, aut intelligantur, aut amentur.

CAPVT VI.

Respondetur argumentis prioris sententiae.

Argumenta vero prioris sententiae diluere necesse est. Ad primum testimonium S. Thomae respondeo, verbum quidem diuinum exprimeri in se creaturas, etiam secundum proprias earum rationes, & earum esse verbum; tamen Anselmus oppositum sentiat, ut cap. 3. dictum est: inde tamen non licet colligere, creaturas per se pertinere ad verbi productionem, secundum rationem propriam intrinsecam illius. Quod enim sit verbum creaturarum, habet ex solo respectu rationis ad illas, & consequenter: at sine tali ordine substantialiter in se perfectum est absque villo respectu ad creaturas. Et sane cum S. Thom. ibi loquatur non solum de creaturis possibilibus, sed etiam de futuris, quia verbum diuinum omnes creaturas exprimit iuxta opinionem ipsius S. Th. & ideo pater verbo suo non solum dicat possibiles, sed etiam futuras: sequitur, ipsum non loqui de possibilibus tanquam per se pertinentibus ex parte principij: siquidem futura non per se pertinent, & nihilominus verbo diuino exprimuntur, & dicuntur.

Ad secundum testimonium Sancti Thomae respondeo, verum esse, patrem intelligendo se, & filium suum, & Spiritum sanctum, & omnia alia, quæ in scientia illius sunt producere verbum; non quia hæc omnia per se pertineant ad substantialem verbi productionem; sed quia simul cognoscuntur eadem scientia, qua verbum producit, licet comitanter, vel consequenter creaturæ se habeant ad verbi productionem: hunc autem esse S. Thom. sensum colligitur ex eo, quod de omni creatura loquitur, & de omnibus quæ scientia Dei continentur: sub hanc autem non solum cadit creatura possibilis; sed etiam futura, ut futura, aliud enim cognoscit Deus, cum scit futurum, quam cum cognoscit possibile, suæ enim diuersæ obiecta, ut veritates intelligibiles, ergo cum creaturæ futuræ non spectent per se ad productionem verbi; sequitur, Sanctum Thomam ibi non fuisse loquutum de ijs solum, quæ per se concurrunt ad illius productionem, sed de omnibus etiam, quæ ipsam comitantur.

Ad tertium testimonium, quod erat Augustini, responderi posset primum, particulam de eo loco non significare originem, sed ordinem ad obiectum; neque enim Augustinus dixit verbum esse natum de ijs omnibus, quæ sunt in patre, sed esse de ijs omnibus, dici autem potest verbum

Primum S. Thomae testimonium explicatur.

Explicatur secundum eundem.

Tertium testimonium Aug. explicatur ut prius.